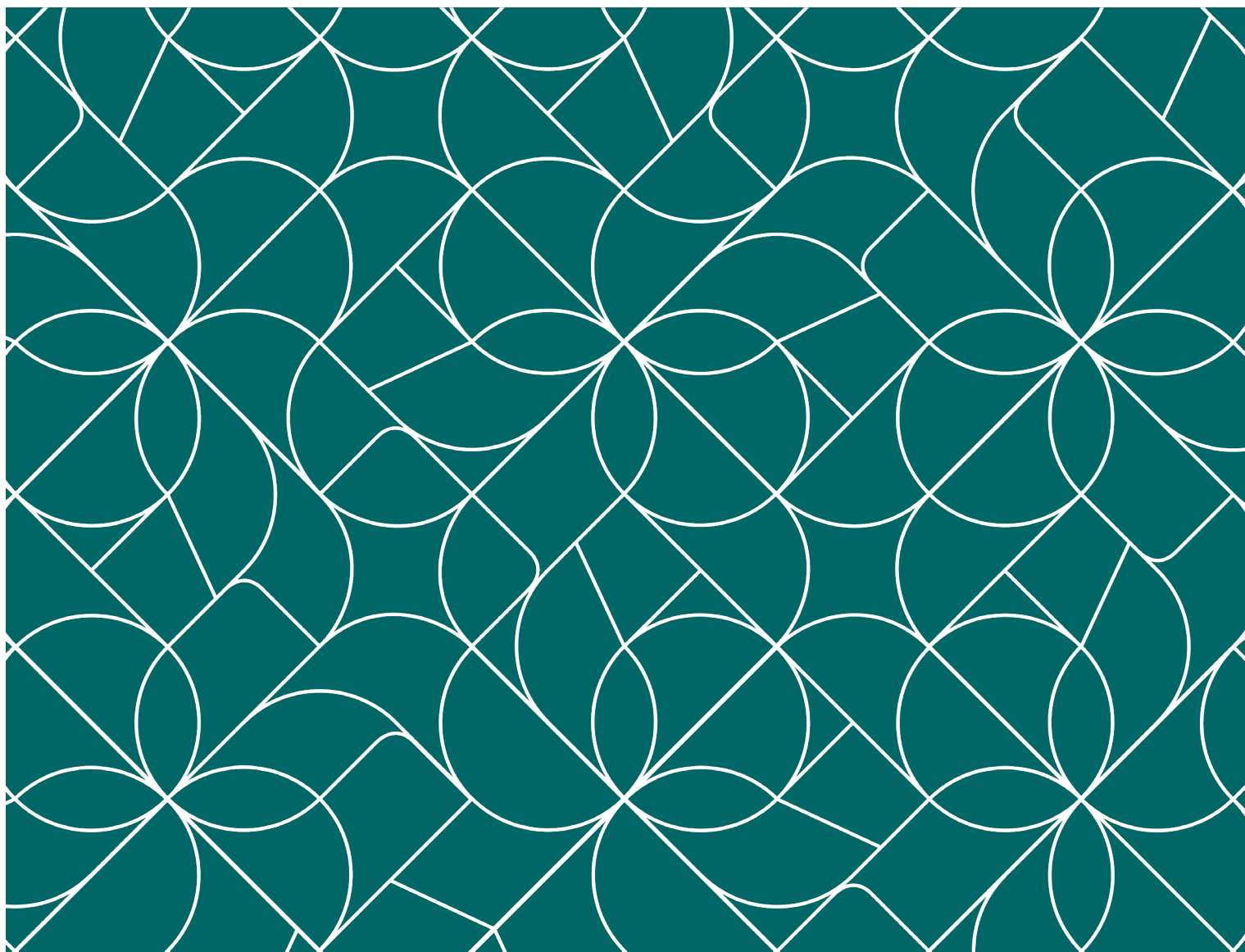

IVO:s arbete med jämslällldhetsintegrering

Redovisning över inriktningen av arbetet med
jämslällldhetsintegrering åren 2023–2025

Citera gärna ur IVO:s publikationer, men ange alltid källa. Kom ihåg att bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten, och du måste ha upphovsmannens tillstånd för att använda dem.

Rapporten finns publicerad på www.ivo.se

Artikelnr • IVO 2026-01

Utgiven • Januari 2026, www.ivo.se

Innehåll

Inledning	4
Jämställdhetsintegrering	5
IVO:s uppdrag	6
Integrering och organisering av jämställdhetsarbetet på IVO	7
Patient- och brukarmedverkan	7
IVO prioriterar två av de jämställdhetspolitiska delmålen	8
Jämställd hälsa	8
Mäns våld mot kvinnor ska upphöra	8
Resultat	9
Förstärkt och utvecklad tillsyn inom området mäns våld mot kvinnor	9
Förstärkt tillsyn av Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem	10
Förstärkt tillsyn av mödrahälsovård och förlossningsvård	10
Övriga insatser	11
Utbildning om våld i nära relationer	11
Jämställdhetsanalyser	11
Samarbete med andra aktörer	11
IVO:s fortsatta arbete med jämställdhetsintegrering	12
Referenser	13

Inledning

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har i myndighetens regleringsbrev under åren 2023–2025 haft ett uppdrag att utveckla och årligen redovisa jämställdhetsintegrering i syfte att bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen (skr. 2016/17:10). IVO redovisade en inriktning för sitt jämställdhetsintegreringsarbete i september 2022 och har lämnat två delredovisningar under 2023 och 2024. Uppdraget slutredovisas härmed enligt regeringens beslut 2024-12-19 (A2024/01457).

Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsintegrering är en politisk strategi för att uppnå ett jämställt samhälle. Strategin innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska finnas med i alla beslut, på alla nivåer och i alla steg av en process och av de aktörer som deltar i beslutsfattandet. Regeringens övergripande mål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Regeringen har utifrån det övergripande målet beslutat om sex jämställdhetspolitiska delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattande.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma förutsättning för en god hälsa och erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

IVO:s uppdrag

IVO svarar för tillsyn och tillståndsprövning inom hälso- och sjukvård, socialtjänst samt verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Som en del av tillsynen ska IVO pröva klagomål mot hälso- och sjukvården och dess personal enligt bestämmelserna i patientsäkerhetslagen (2010:659). Syftet med tillsynen är att granska att befolkningen får vård och omsorg som är säker, har god kvalitet och bedrivs i enlighet med lagar och andra föreskrifter. Ett patient- och brukarperspektiv ska genomsyra tillsynen. Villkor och förhållanden för kvinnor och män, flickor och pojkar ska särskilt belysas. IVO kan belysa och öka kunskapen om kvinnor och mäns, flickor och pojkars situation främst inom vården och omsorgen utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Integrering och organisering av jämställdhetsarbetet på IVO

IVO:s ledning ansvarar för planering samt uppföljning av insatser och vidtagna åtgärder. Samtliga chefer och medarbetare på myndigheten ska också ta aktiv del i det arbetet. Att integrera ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten inom det ordinarie arbetet med planering, styrning och uppföljning är väsentligt för ett jämställdhetsarbete som ska ge effekt. IVO kan konstatera att det i tillsynen av vården och omsorgen är betydelsefullt att ha perspektiv på hur olika former av utsatthet samverkar, dvs ett intersektionellt perspektiv, vilket sannolikt bidrar till mer träffsäkra åtgärder för att motverka diskriminering.

Kön är en integrerad variabel i IVO:s uppföljning sedan 2017, vilket betyder att IVO redovisar könsuppdelad statistik när så är möjligt samt arbetar löpande med att kvalitetssäkra all statistik.

Patient- och brukarmedverkan

Genom dialoger med personer med egna erfarenheter kan IVO få perspektiv på och kunskap om hur skillnaderna beroende på kön ser ut inom vården och omsorgen. På så sätt får IVO också information om hur skillnaderna kan påverka bland annat utsatthet, brister och risker inom vård och omsorg. Information från dialogerna kan användas vid prioritering och inriktning av tillsynsinsatser. IVO har även samråd med patienter och brukare i olika former inom ramen för tillsynens planering och genomförande. I IVO:s årliga enkäter till ungdomar i samhällets vård efterfrågas kön på ungdomen som besvarar den vilket ger IVO en möjlighet att analysera svaren även utifrån kön.

IVO prioriterar två av de jämställdhetspolitiska delmålen

IVO har fokuserat på jämställdhetsintegrering utifrån två av de nationella jämställdhetspolitiska delmålen:

- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma förutsättning för en god hälsa och erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Dessa två delmål ligger nära myndighetens verksamhetsområden. IVO har därför i sitt framtagande av sin inriktning av jämställdhetsintegreringsarbetet bedömt att en prioritering av de två delmålen ger störst effekt under uppdragsperioden.

Jämställd hälsa

Vård- och omsorgsgivare i Sverige ska erbjuda vård på lika villkor, oavsett kön. Genom tillsyn kan IVO bidra till lärande och utveckling i arbetet med en jämställd vård och omsorg. IVO:s arbete med jämställdhetsintegrering är en del av kedjan för att uppnå delmålet om jämställd hälsa.

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Riksdagen har beslutat om en tioårig nationell strategi för åren 2017–2026 för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, ”En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor” (Skr. 2016/17:10). Strategin omfattar alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot om våld som riktas mot flickor och kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck med skiftande uttryck såsom könsstämpning och tvångsäktenskap. IVO har tidigare haft ett regeringsuppdrag om att utveckla och förstärka tillsynen av mäns våld mot kvinnor inom socialtjänst och hälso- och sjukvården. Uppdraget slutredovisades april 2024.

Resultat

I detta avsnitt redovisas resultatet av IVO:s arbete med jämställdhetsintegrering inom ramen för myndighetens uppdrag. Redovisningen fokuserar på hur ett jämställdhetsperspektiv har integrerats i olika delar av IVO:s verksamhet och visar exempel på resultat som hittills uppnåtts utifrån de jämställdhetspolitiska delmål som IVO under uppdragsperioden har fokuserat på.

Förstärkt och utvecklad tillsyn inom området mäns våld mot kvinnor

IVO fick i september 2021 ett uppdrag av regeringen att förstärka och utveckla tillsynen av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck (A2021/01714). Uppdraget innefattade också den del av den nationella strategin som handlade om att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor som barn utsätts för eller bevittnar. Uppdraget var att genomföra tillsynsinsatser och därigenom utveckla tillsynen till att vara mer förebyggande och riskbaserad samt bidra till lärande för berörda aktörer. Inom ramen för uppdraget fördes dialoger med brukar- och intresseorganisationer. Regeringsuppdraget redovisades till Arbetsmarknadsdepartementet den 30 april 2024.

IVO:s tillsyn visade på brister i regelefterlevnad inom samtliga tillsynsområden. Den samlade tillsynen av socialtjänstens respektive hälso- och sjukvårdens arbete mot våld visade att dessa brister i bland annat följsamhet till gällande bestämmelser, handläggning, samverkan och uppföljning vilket försvårade upptäckten av våld. I tre ärenden som IVO granskade hade de våldsutsatta avlidit till följd av det våld de utsatts för. Tillsynen visade vidare att i vissa ärenden där det framkom uppgifter om våld och nämnden inlett utredning utreddes inte uppgifterna om våld, alternativt utreddes inte i tillräcklig omfattning. Tillsynen visade även att socialtjänsten i flera fall haft kännedom om och fått in orosanmälningar om barn som utsatts för våld eller bevittnat våld utan att agera. När socialnämndernas utredningar inte fångar hela problemet och därmed inte heller identifierar samtliga bakomliggande orsaker riskerar åtgärder och insatser att inte bli vare sig relevanta, träffsäkra eller tillräckliga. Detta kan få allvarliga konsekvenser för våldsutsatta.

IVO genomförde tillsynsinsatser som var både direkt och indirekt riktade mot våldsutsatthet hos personer med olika former av funktionsnedsättningar. IVO kunde konstatera att det fanns brister i hur socialnämnderna förhöll sig till olika sårbarheter såsom exempelvis funktionsnedsättning i sitt arbete med våldsutsatta personer.

Förstärkt tillsyn av Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem

IVO redovisade i januari 2023 resultatet av ett regeringsuppdrag om förstärkt tillsyn av Statens institutionsstyrelses (SiS) särskilda ungdomshem 2021–2022 (S2021/03345). I tillsynen granskades SiS samtliga 21 verksamheter där unga personer vårdas, med särskilt fokus på SiS användning av den särskilda befogenheten avskiljning. Inom ramen för tillsynen genomfördes bland annat samtal med ungdomar. Det ungdomarna berättade i samtalen hade betydelse för resultatet av tillsynen och missförhållanden visade på att brister kunde se olika ut beroende på kön. Tillsynen visade omfattande brister och missförhållanden i samtliga granskade verksamheter. Antalet avskiljningar vid ungdomshemmen blev generellt mer förekommande över tid men särskilt för flickor, och förekom oftare när flickorna var yngre. Antalet avskiljningar för flickor hade nästan fördubblats mellan 2019 och 2021. IVO kunde inte identifiera någon annan omständighet än kön, eller ungdomshemmens könsfördelning, som en förklaring till varför flickor avskildes oftare än pojkar. IVO konstaterade vidare i redovisningen att flickor oftare än pojkar upplevde sämre trygghet och integritet samt uppgav ha utsatts för att personal tafsat eller utsatt dem för sexuella handlingar. Nästan hälften av de flickor IVO samtalade med berättade om erfarenheter av våld från personalen. Motsvarande siffra för pojkar var en av tio pojkar. Fler flickor än pojkar uppgav att de kände sig otrygga i sin placering på det särskilda ungdomshemmet.

IVO har fortsatt att följa upp identifierade brister vid SiS verksamheter och tillsynen har från år 2023 särskilt fokuserat på att följa upp ungdomarnas våldsutsatthet samt hur SiS förebygger och hanterar sexuella övergrepp i sina verksamheter.

Förstärkt tillsyn av mödrahälsovård och förlossningsvård

Utifrån regeringens satsning på kvinnors hälsa har IVO ett särskilt regeringsuppdrag att under 2023–2025 förstärka tillsynen av mödrahälsovård och förlossningsvård (S2023/00971). Utifrån detta uppdrag har myndigheten under tre år genomfört tillsyn av förlossningsvård, mödrahälsovård samt barnmorskeassisterad förlossning i hemmet. Alla landets förlossningskliniker har granskats. I myndighetens beslut påtalades brister inom områdena systematiskt kvalitets- och patientsäkerhetsarbete, god vård samt dokumentation och information. Under året 2025 inleddes tillsyn av vårdgivare som utför barnmorskeassisterad hemförlossning där det systematiska kvalitets- och patientsäkerhetsarbetet granskades men även områden som information och delaktighet samt läkemedelshantering. IVO:s tillsyn av mödrahälsovården har speglat tillsynen av förlossningsklinikerna och tillsynens fokus var systematisk kvalitets- och patientsäkerhetsarbete, vård under och efter graviditeten samt information och uppföljning efter förlossning. Uppdraget kommer att slutredovisas under 2026.

Övriga insatser

Utbildning om våld i nära relationer

IVO tog under våren 2023 fram och introducerade en digital intern utbildning om våld i nära relationer. Utbildningen vänder sig till samtliga medarbetare på myndigheten. Utbildningen innehåller baskunskap om hur våld kan te sig och förståelsen kring våld, tecken på våldsutsatthet och vad man som kollega, chef eller vän kan göra om man misstänker att någon person är utsatt eller utsätter någon för våld. Den kompetens som medarbetarna förvärvar genom utbildningen förväntas indirekt också bidra till ett stärkt jämställdhetsperspektiv i myndigheten. Som komplement har IVO även tagit fram underlag för fortlöpande samtal och diskussion för ledningsgrupper och medarbetare.

Jämställdhetsanalyser

IVO arbetar aktivt med att utveckla ett datadrivet arbetssätt för att och analysera den statistik som myndigheten besitter. Att analysera IVO:s ärenden som påverkar patienter, brukare och anhöriga kan vara en del av ett framgångsrikt arbete med jämställdhet.

IVO har under uppdragsperioden analyserat två ärendeslag utifrån könsspecifika data. Resultatet av dessa analyser har kunnat påvisa skillnader som skulle kunna bero på kön och pekar på att det finns ett behov av att arbeta vidare med att utveckla arbetet och analysera könsspecifika data.

Samarbete med andra aktörer

För att åstadkomma förflyttningar i arbetet med jämställdhet är det avgörande att myndigheter samarbetar och tar lärdom av varandra. I flera delar av arbetet med jämställdhetsintegrering har IVO samarbetat med andra myndigheter. Det har avsett bland annat utbyte av erfarenheter och metoder i tillsyn samt specifika samarbeten kring tillsyn av våldsutsatthet för särskilt sårbara målgrupper. IVO har även haft dialoger med andra aktörer såsom brukar- och intresseorganisationer inom ramen för förstärkt tillsyn rörande mäns våld mot kvinnor och våldsutsatthet i nära relationer. Nedan följer exempel på samarbeten mellan IVO och andra aktörer med koppling till jämställdhetsområdet.

- Deltagande i nätverket för myndighetssamordning för genomförandet av nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Nätverket leds av Jämställdhetsmyndigheten och syftet är att skapa bättre förutsättningar för samordning i genomförandet av jämställdhetspolitikens sjätte delmål. Möten hålls regelbundet en gång per halvår.
- Samarbete med Myndigheten för delaktighet under parallella regeringsuppdrag utifrån jämställdhetspolitikens delmål sex, om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, då specifikt om våldsutsatthet hos personer med funktionsnedsättning.
- Löpande kontakter med Jämställdhetsmyndigheten utifrån generell lägesinformation, inom ramen för regeringsuppdraget om förstärkta

tillsynsinsatser avseende mäns våld mot kvinnor samt vid behov av kunskap i konkreta frågor.

- Nätverksmöten mellan IVO, Inspektionen för socialförsäkringen och Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen för samtal och erfarenhetsutbyte om jämställdhetsintegrering vid inspektionsmyndigheter.
- Deltagande i utvecklingsprogrammet för Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) med nätverksträffar som Jämställdhetsmyndigheten bjuder in till en gång per halvår och med olika teman.
- Dialoger med drygt 25 brukar- och intresseorganisationer och yrkesverksamma inom äldre- och funktionshinderområdet i syfte att samla in uppgifter för riskbedömning inför tillsyn samt ge underlag för tillsynsfrågor. Detta skedde inom ramen för förstärkt tillsyn av arbetet med mäns våld mot kvinnor och våldsutsatthet i nära relationer

IVO:s fortsatta arbete med jämställdhetsintegrering

IVO bedriver sedan flera år ett utvecklingsarbete för att uppnå en mer enhetlig, effektiv och strategisk tillsyn. Arbetet utgår från myndighetens prioriteringar avseende bland annat datadriven riskanalys och ett stärkt patient- och brukarperspektiv. I takt med att myndighetens informationshantering har blivit mer effektiv och datakvaliteten har förbättrats har också IVO:s förmåga att göra korrekta och träffsäkra analyser ökat. IVO bedömer därför att myndigheten har bättre möjligheter att belysa och öka kunskapen om kvinnor och mäns, flickor och pojkars situation inom vården och omsorgen. IVO:s möjligheter är också goda att integrera ett jämställdhetsperspektiv i planering, bedömning och beslut i kärnverksamheten.

IVO följer årligen upp jämställdhetsarbetet. IVO konstaterar utifrån genomförda uppföljningar att myndigheten behöver fortsätta utveckla det interna arbetet med jämställdhetsintegrering. En medvetenhet hos IVO:s medarbetare om utmaningarna inom jämställdhet, jämlikhet och patienter och brukares delaktighet ska genomsyra såväl strategiska överväganden för tillsynen som det dagliga arbetet.

Referenser

Regeringen (2016) *En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor: Utdrag (kap 5) ur Skr. 2016/17:10 ur Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid Skr. 2016/17:10*

Inspektionen för vård och omsorg (2023) *Tillsyn av SiS särskilda ungdomshem 2021–2022, Redovisning av regeringsuppdrag S2021/03345*

Inspektionen för vård och omsorg (2023) *Förstärkt tillsyn av mödrahälsovård och förlossningsvård, Delredovisning I av regeringsuppdrag (S2023/00971)*

Inspektionen för vård och omsorg (2024). *Tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, Slutredovisning av regeringsuppdrag A2021/01714*

Inspektionen för vård och omsorg (2024) *Förstärkt tillsyn av mödrahälsovård och förlossningsvård, Delredovisning II av regeringsuppdrag (S2023/00971)*